Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
HaV@eduskunta.fi

Muistio 1 (2)

27.10.2021

Viite: Hallintovaliokunta torstai 28.10.2021 klo 12.15 / VNS 4/2021 vp / Lausuntopyyntö 29.9.2021

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n asiantuntijalausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta (VNS 4/2021 vp)

Lausuntoa pyydettiin erityisesti teemoista huoltovarmuus sekä yksityisen sektorin ja viranomaisten välinen yhteistyö. Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Nykytilanneanalyysi ja lähivuosien kehitysarviot
Nykytilanteen analyysistä ja lähivuosien kehitysarvioista olemme pitkälti samaa mieltä. Riski ovat kasvussa ja niiden rakenne ja kokonaisuus ovat edelleen monimutkaistumassa. Sen vuoksi on entistäkin tärkeämpää huolehtia mm. varautumisesta, yhteistyöstä sekä resurssien riittävyydestä ja niiden mahdollisimman tehokkaasta kohdentamisesta.

Selonteossa todetut kehityskohteet
Selonteossa todettu panostustarve ja -tavoite ennalta ehkäisemiseen on lähtökohtaisesti hyvä asia. Ennaltaehkäisy maksaa usein vähemmän kuin tapahtuneen hoito kaikkine välittömine ja välillisine vaikutuksineen. Samalla on kuitenkin muistettava, että myös turvallisuusviranomaisten reaktiivisista tehtävistä on edelleen pidettävä huolta. Rikostutkinnan tuloksellisuus on heikentynyt esim. ihmisten ja yritysten arkea koskettavissa petos- ja omaisuusrikoksissa, kun resursseja on jouduttu suuntaamaan vakavimpiin tekotyyppeihin. Rikostutkinta ei saisi enää enempää kärsiä toiminnan painopisteen suuntaamisesta ennalta ehkäisyyn huomioiden myös se mahdollisuus, että valtiontalouden tilanne ei mahdollistaisi kaivattuja resurssilisäyksiä esim. poliisiin pidemmällä aikajänteellä.

Selonteon kehitysosuus on kaiken kaikkiaan häiritsevän viranomaiskeskeinen. Näin esim. kohdissa 5.8.1 ja 5.8.2, joissa olisi voitu huomattavasti paremmin huomioida yksityisen sektorin yritysten rooli yhteistyössä ja myös esim. kyberturvallisuuden käytännön toteutuksessa. Nyt yritykset ovat enemmänkin korkeintaan objekti kuin subjekti, aktiivinen toimija ongelmia ratkaisemassa.

Keskeinen kehityskohde viranomaisten ja yritysten välisessä käytännön yhteistyössä liittyy tiedonvaihdon juridisiin esteisiin, joiden nähdään laajasti haittaavan myös viranomaisten välistä yhteistyötä. Nämä esteet on määrätietoisesti pyrittävä poistamaan ja löytämään keinot, millä perusteltua tietoa voidaan vaihtaa ja sitä kautta esim. estää rikoksia.

Painotamme sitä, että digiosaaminen on kansalaistaito ja sen merkitys kasvaa jatkuvasti kaikissa ikäryhmissä. Kyberturvallisuuden kehitysohjelmassa tavoitteeksi on asetettu osaamisen kehittäminen ja sisällyttäminen koulutuksessa kaikkien asteiden oppisisältöihin. Sitä tarvitaan myös ammatissa oppimisen osana samoin kuin työelämän ulkopuolella oleville, mm. ikääntyneille. Mitä paremmat valmiudet ovat, sitä huonommin esim. digitaalista maailmaa hyödyntävät rikokset onnistuvat. Myös kyberturvallisuus tarvitsee rahallista panostusta ja siitä on huolehdittava. Ilman sitä myöskään digitalisaatio ei voi kestävästi kehittyä. On todettava, että kehitysohjelman rahalliset panostukset ovat joka tapauksessa vaatimattomia kansainvälisessä vertailussa.

On erinomaista, että syrjäytyminen on tunnistettu sisäisen turvallisuuden riskiksi. Selonteossa on mainittu keskeisinä siihen johtavina syinä mm. työttömyys ja alhainen koulutustaso. Parasta syrjäytymisen ennaltaehkäisyä on opiskelumahdollisuuksiin ja korkeaan työllisyyteen panostaminen. Tässä mielessä koulutuspolitiikka ja työllisyyspolitiikka ovat myös hyvää turvallisuuspolitiikkaa. Asiaan kannattaa panostaa laajasti. On myös kannatettavaa, että selonteossa on asetettu tavoitteeksi varmistaa Suomen vetovoimaisuus kansainvälisten osaajien näkökulmasta mm. takaamalla laadukkaat ja nopeat maahanmuuton lupaprosessit sekä oikeusturvan takaava kansainvälisen suojelun järjestelmä (5.10.11, viimeinen kohta). Tämä on erittäin tärkeä tavoite myös elinkeinoelämän näkökulmasta. Suomi tarvitsee osaajia myös ulkomailta.

Koronapandemian opit sisäisen turvallisuuden ml. huoltovarmuuden ja yleisen varautumisen kannalta on välttämätöntä käydä perinpohjaisesti ja laajasti läpi ja pyrkiä miettimään, miten niihin voitaisiin jatkossa yhdessä paremmin varautua. Tässäkin yritysten rooli on keskeinen.

Lopuksi nostaisimme esiin tarpeen, jota selonteossa ei ole tunnistettu. Väkivallan riskit työelämässä ovat olleet pidempään kasvussa, mm. majoitus- ja ravintola-alalla sekä kaupan alalla. Eduskunta hyväksyi aiemmin tänä vuonna työelämään liittyvän laittoman uhkauksen syyteoikeuden muutoksen ja se tuli voimaan lokakuussa. Tämä oli kauan kaivattu muutos, mutta lainsäädännöstämme puuttuu edelleen yrityslähestymiskiellon tyyppinen instrumentti, jollainen Ruotsissa tuli voimaan 1.3.2021. Yritysten olisi tärkeää pystyä tehokkaasti puuttumaan myös toistuviin, samojen tekijöiden tuottamiin häiriö- ja uhkatilanteisiin, jotta yksittäiset työntekijät eivät joutuisi hakemaan laajennettuja lähestymiskieltoja, kuten on jo jouduttu tekemään.